

Újítások a szlováknyelv-tanárok képzésében: úton a hatékonyabb államnyelv-oktatás felé

Sikeres projektindítás a szlovákiai Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetemen

2024-ben a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem (NyKFE) Közép-európai Tanulmányok Kara (KeTK) sikeresen pályázott a Szlovák Köztársaság Iskolaügyi, Fejlesztési és Ifjúsági Minisztériuma által meghirdetett „A nemzetiségi iskolák leendő szlováknyelv-tanárainak felkészítésében bekövetkező változások kísérleti vizsgálata” című felhívására, amely az ún. Helyreállítási Terv¹ keretében valósult meg. Az egyetem nyertes projektjének címe: *A leendő szlovák nyelv- és irodalomtanárok felkészítése a magyar tannyelvű iskolákban folytatott tanítási gyakorlatra.*

A felhívás arra a szlovákiai magyar közösséget érintő problémára adott választ, miszerint a magyar tannyelvű oktatási intézményt látogató diákok – mind saját bevallásuk, mind pedig a szlovák többség véleménye alapján – nem megfelelő szinten sajátítják el a szlovákot mint második vagy idegen nyelvet. Ez a helyzet, bár mára már közhelyszerűen ismert, valójában összetett és sok tényezőre vezethető vissza. Az érintettek azonban mind egyetértenek abban, hogy a legfőbb okok az intézményi szlováknyelv-oktatás módjában és színhelyén, tehát az iskolában keresendők. Annak ellenére, hogy a magyar tanítási nyelvű iskolákban a diákok heti öt tanórán a „Szlovák nyelv és szlovák irodalom” tantárgy keretében tanulják az államnyelvet, a tananyag és az oktatási segédletek inkább az anyanyelvi oktatás mintáit követik, ahelyett hogy a másodnyelv-oktatásban alkalmazott idegen nyelvi oktatási módszereket használnák. Ahhoz, hogy ezen a területen változások indulhassanak el, mindenekelőtt megalapozó kutatásokra van szükség, amelyek előkészítik a rendszerszintű változást.

Az oktatási minisztérium által indított és támogatott jelenlegi projekt célja a magyar iskolákban szlovák nyelvet oktató pedagógusok képzésének megújítása, módszertani felkészítésének fejlesztése.

A magyar tannyelvű óvodapedagógus- és tanítóképzés Nyitraán a NyKFE Közép-európai Tanulmányok Karán zajlik, a szlovák tanár szakos hallgatók az egyetem Bölcsészettudományi Karán sajátítják el a szakmájukat. Ezért a két kar érintett oktatóiból és szakértőiből állt össze az a kutatócsoport, amely a projekt céljainak megvalósítását és a tevékenységek koordinálását végzi. A munkacsoport és a projekt vezetője Vančo Ildikó (KeTK), kétnyelvűség-kutató, a Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet professzora. A 2024-2026 között zajló projekt két fő szakaszból áll.

¹ A gyűjtőfogalom az Európai Unió kiegészítő pénzügyi támogatására utal, amely segítségével Szlovákia több kulcsfontosságú reform végrehajtását célozta meg a 2027-ig tartó költségvetési ciklusban. A hivatalos megnevezés: Helyreállítási és Ellenállóképesség-növelő Terv (szlovákul: Plán obnovy a odolnosti SR).

Első lépésben a vizsgálatot végző nyelvészcsoporthoz tartozó kutatást végezték a magyar tannyelvű óvodákban és általános iskolákban. Ennek célja a jelenleg zajló szlovák nyelv-oktatási gyakorlatok, módszerek és problémák feltérképezése. A kutatás során szlovákórák, illetve szlovák nyelvű foglalkozások megfigyelésére, pedagógusokkal folytatott fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetésekre, valamint az alsó tagozatos diákok körében attitűdvizsgálatokra kerül sor. Az adatelemzés fő szempontjai a következők: a magyar gyerekek szlovák nyelv-elsajátításának nehézségei a két eltérő nyelvcsaládból adódó különbségek alapján; a tanulók szlovák nyelvvel kapcsolatos attitűdjei, továbbá az életkor és a környezeti hatások szerepe a nyelvelsajátításban; az államnyelv oktatásának módszertani kérdései.

Második lépésben a kutatás eredményeire támaszkodva új kurzusok kidolgozására kerül sor a pedagógusképzésben részt vevő hallgatók számára, amelyek kifejezetten a szlovák mint másodnyelv oktatására összpontosítanak. Ezen kívül a projektben részt vevő szakemberek a már meglévő egyetemi kurzusok szemléletbeli megújítását is tervezik. Ennek egyik fő lépése a hallgatók és a már gyakorló pedagógusok számára olyan nyomtatott és digitális módszertani segédanyagok készítése, amelyeket hatékonyan tudnak alkalmazni a tanítási gyakorlatban.

Kick-off Meeting: a projekt hivatalos indítása

A projekt első szakmai találkozására, az ún. Kick-off Meetingre 2024. október 14-én a Közép-európai Tanulmányok Karán került sor. Az esemény kétnyelvű konferencia formájában valósult meg, amelyen hazai és nemzetközi szakértők vettek részt, hogy megvitassák a másod- és idegen nyelv oktatásának különféle gyakorlatait a környező országokban. A rendezvény főszervezője a projektvezető, Vančo Ildikó volt.

A megnyitón a kar dékánja, Szekeres László magyar nyelven köszöntötte a vendégeket, majd Gallik Jánossal, a Közép-európai Nyelvek és Kultúrák Intézetének vezetőjével magyar és szlovák nyelven ismertette a projekt részleteit. Az eseményen részt vett Kanyicska Belán Dóra, az oktatásügyi minisztérium nemzeti és inkluzív oktatásért felelős osztályának főtanácsosa. Ki kell emelnünk, hogy a szakmai találkozó kétnyelvűen valósult meg, a szlovák nyelvű kollégák számára a kar oktatói és hallgatói folyamatos tolmácsolást biztosítottak szlovák nyelvre, míg az előadók számára, akik közös nyelve a magyar volt, magyar nyelvre fordították a szlovák nyelvű előadást és hozzászólásokat.

A szakmai program keretében számos elismert szakértő tartott előadást a kétnyelvűség, a nyelvoktatás és -elsajátítás témakörében. A délelőtti szekció első előadójaként Tódor Erika-Mária a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem professzora prezentációjában a román mint államnyelv oktatásának kérdéseit ismertette. Jana Pečkarovičová, a pozsonyi Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Karának docense, a Studia Academica Slovaca nyelvi központ oktatója bemutatta a szlovák mint idegen nyelv oktatásával kapcsolatos intézeti tapasztalatait, valamint a legújabban kiadott oktatási segédleteket. Beregszászi Anikó, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola docense a kárpátaljai magyar közösség ukrán nyelv-oktatásának kihívásaira hívta fel a figyelmet. A délutáni szekcióban elsőként Nádor Orsolya, a Károli Gáspár Református Egyetem docense és a pozsonyi Comenius Egyetem Magyar Nyelv és

Irodalom Tanszékének vendégtanára a nyelvtanulók igényeinek megfelelő modern nyelvoktatási módszerekről számolt be. Csire Márta, a Bécsi Egyetem Finnugor Tanszékének oktatója német-magyar kétnyelvű diákok nyelvi kompetenciáinak mérését mutatta be az osztrák iskolai rendszer keretei között. Az előadások sorát Schmidt Ildikó, a Károli Gáspár Református Egyetem adjunktusa és a Nyelvtudományi Kutatóközpont munkatársa zárta, aki a nyelvelsajátítás egyes szakaszait és jellegzetességeit járta körbe prezentációjában.

A rendezvény záróeseménye egy kerekasztal-beszélgetés volt, amelyet Lucia Molnár Satinská, a Szlovák Tudományos Akadémia Ludovít Štúr Nyelvtudományi Intézet Szociolingvisztikai Osztályának vezetője moderált. A beszélgetésben a résztvevők az előadások során elhangzottakra reflektáltak a szlovák nyelv magyar kisebbségi iskolákban való oktatására, illetve a szlováktanárképzés jelenlegi helyzetére vonatkoztatva. A vita – az előadásokhoz hasonlóan – tolmácsolás segítségével zajlott, ami különösen értékesnek bizonyult, hiszen a résztvevők nemcsak elméletben, hanem gyakorlatban is megtapasztalhatták a kétnyelvűség működését és jelentőségét. A résztvevők egyetértettek abban, hogy a hasonló szakmai fórumok kulcsfontosságúak a nyelvoktatás fejlesztése szempontjából, mivel lehetőséget adnak a kutatói, oktatói és tanulói tapasztalatok megosztására, jól bevált és kevésbé hatékony módszerek megvitatására, illetve a hazai és külföldi oktatási rendszerek összehasonlítására. A találkozó a résztvevők egybehangzó véleménye szerint szakmailag rendkívül hasznosnak bizonyult, és hozzájárul a kutatócsoport szakmai perspektívájának szélesítéséhez, az elméleti kiindulópontok további átgondolásához.

A projekt következő szakaszait, illetve részeredményeit a tervek szerint hasonló szakmai találkozók, elsősorban workshopok keretében fogják megvitatni, így a kutatói munka mellett a nyitrai egyetem munkatársai gazdag eseménysorozat elébe néznek.

Oros Bugár Anna